

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. การดำเนินการวิจัย
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การสรุปผลการวิจัย
5. การอภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่
คุณลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง

การดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ต้องขังเพศชายและหญิง ที่ติดคุกซ้ำในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 69 ราย (ข้อมูลประจำเดือนพฤษภาคม 2550 ตามเอกสารรท.103แบบ3ก.)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ต้องขังเพศชาย และหญิง ที่ติดคุกในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะดี มีการรับรู้ สื่อสารและตอบแบบสัมภาษณ์ได้
2. ยินยอมและสมัครใจให้ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ กัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ได้แก่ สัมภาษณ์เจาะลึก โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลการวิจัย และสมัครใจให้ข้อมูล จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนครั้งในการกระทำผิด ระยะเวลาที่ต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ ฐานะทางครอบครัว บุคคลที่ดูแลก่อนต้องโทษ และสภาพแวดล้อมในชุมชน ลักษณะคำถามเป็นปลายเปิดและปลายปิด ให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 การกระทำความคิดซ้ำ ในด้านครอบครัว ด้านสังคมด้านสภาพแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ ลักษณะคำถามเป็นปลายปิด ให้เลือกตอบ มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง เรื่องการกระทำความคิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ลักษณะคำถามเป็นปลายเปิด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกภูมิหลังชีวิตของผู้ที่กระทำความคิดซ้ำ เกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพก่อนต้องโทษ รายได้ ประวัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ชีวิตครอบครัวในวัยเด็ก ลักษณะการเลี้ยงดูของครอบครัว การถูกจับกุม คำนินคดีของสมาชิกในครอบครัว การคบเพื่อนและลักษณะของกลุ่มเพื่อน สภาพความเป็นอยู่ ลักษณะของชุมชนที่อยู่อาศัย ชีวิต แนวทางในการดำเนินชีวิต ค่านิยมในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการเสพยาเสพติด การเล่นพนัน และการเที่ยวสถานเริงรมย์ ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความคิด รูปแบบและเทคนิควิธีการที่กระทำความคิด ปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้กระทำความคิด และข้อเสนอแนะต่างๆ ในการไม่กระทำความคิดซ้ำ

ส่วนที่ 4 แนวทางในการป้องกันแก้ไขตามสาเหตุที่เกิดขึ้น ลักษณะคำถามเป็นปลายเปิดและปลายปิดบางข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม และทดสอบความเที่ยงและความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแล้ว ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ไปกรมราชทัณฑ์เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และ เรือนจำจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยในเรือนจำ
2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยขออนุญาตเข้าเรือนจำ ประสานงาน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่แจกกับผู้ต้องขังกลุ่มตัวอย่าง 69 ราย โดยการสุ่มแบบเจาะจง เพื่อศึกษาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำ
5. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน โดยสัมภาษณ์ผู้มีหลังชีวิตของผู้ที่กระทำความผิดซ้ำ
6. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์
3. นำคะแนนไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติในการ

วิเคราะห์ดังนี้

3.1 ร้อยละ (Percentage) ใช้ในการเปรียบเทียบการกระจายของข้อมูล เพื่อนำเสนอข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา

3.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการหาค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดของประชากรจากข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3.3 การเปรียบเทียบการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง

3.3.1 เพศ โดยใช้ Independent t-test

3.3.2 อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนครั้งที่กระทำความผิด ระยะเวลาการต้องโทษ อาชีพก่อนต้องโทษ ฐานะทางครอบครัว บุคคลที่ดูแลก่อนต้องโทษ สภาพแวดล้อมในชุมชนที่อยู่อาศัย โดยใช้ F-test คือ one way ANOVA

3.3.3 ถ้าพบว่ามีค่าแตกต่างกัน ทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธี Scheffe

4. นำเสนอวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย การกระทำความคิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ปรากฏ ผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 69 คน ส่วนใหญ่เป็นมีอายุระหว่าง 26-35 ปี ร้อยละ 53.60 เป็นเพศชาย ร้อยละ 86.96 มีสถานภาพสมรส เป็น โสด ร้อยละ 50.70 สำเร็จ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 30.4 มีกระทำความผิดส่วนใหญ่ จำนวน 2 ครั้ง ร้อยละ 56.50 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาต้องโทษ 1-5 ปี ร้อยละ 60.90 รองลงมา ต้องโทษ 5 ปีขึ้นไป ร้อยละ 34.70 การประกอบอาชีพก่อนต้องโทษ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 71.00 มีฐานะทาง ครอบครัวยุ ปานกลาง ร้อยละ 72.50 รองลงมา ฐานะยากจน ร้อยละ 26.10 ก่อนต้องโทษ อาศัยอยู่กับ บิดา มารดา ร้อยละ 56.5 รองลงมา อาศัยอยู่กับ คนเดียว ร้อยละ 21.70 มีสภาพแวดล้อมเป็นหมู่บ้าน ชนบท ร้อยละ 47.80

2. ความคิดเห็นต่อการกระทำความคิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามต่อ สภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตนอกเรือนจำ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพิจารณา ราย ด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน และด้านครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการคบ เพื่อนและด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับน้อย

3. ผลการเปรียบเทียบการกระทำความคิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่กระทำความผิดแตกต่างกัน มีผลต่อการกระทำ ความคิดซ้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้ต้องขังที่มี เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระยะเวลาการต้องโทษอาชีพก่อนต้องโทษ ฐานะทางครอบครัว บุคคลที่ดูแลก่อนต้องโทษ สภาพแวดล้อมในชุมชนแตกต่างกันมีผลต่อการกระทำความคิดซ้ำโดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขการกระทำความคิดซ้ำของผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

4.1 การจัดโครงการ/กิจกรรมอบรม เพื่อพัฒนาความจิตใจของผู้ต้องขัง

4.2 จัดให้มีการฝึกอาชีพภายในเรือนจำ ที่ตรงตามความต้องการของผู้ต้องขัง และ สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงหลังพ้นโทษ มิใช่งาน พับถุงกระดาษ ถักแห ถักอวน เนื่องจาก สังคมภายนอกไม่มีโรงงานพวกนี้หรือมีน้อยมาก ผู้ต้องขังจึงไม่สามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้รับ การ อบรมไปใช้ได้

4.3 ต้องการให้มีโอกาสพบญาติพี่น้องเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

4.4 เปิดโอกาสให้มีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เท่าเทียมกันของผู้ต้องขังกระทำ ความผิดครั้งแรก เช่น ชุมชนบำบัด การออกไปทำงานสาธารณะได้เหมือนผู้ต้องขังคดีธรรมดาและ ผู้ต้องขังที่กระทำผิดครั้งแรก

4.5 มีการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงนิสัยและความรู้ และเพื่อไม่ให้ผู้ต้องขังคิดจะ กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

4.6 มีระบบติดตามดูแลและศึกษาปัญหาของนักโทษแต่ละคนและแก้ไขให้ตรงกับ ปัญหา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการกระทำ ความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดของผู้ต้องขัง ผลการวิจัย ผู้ต้องขังใน เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า อายุส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 26-35 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น และมีการกระทำ ความผิดซ้ำเหตุที่การวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะวายุหนุ่มและวัยกลางคน เป็นวัยที่มีภาระรับผิดชอบเพิ่มขึ้น มีการปรับตัวทางด้านสังคมจึงเป็น เหตุจูงใจการกระทำ ความผิด โดยปกติเพศชายเป็นเพศที่มีความกล้าและเสี่ยงต่อการกระทำผิด การกระทำ ความผิดครั้งแรกมีระยะเวลาไม่นาน เมื่อพ้นโทษแล้ว สังคมไม่ค่อยยอมรับ ทำให้ว่างงาน จึงต้องกระทำ ความผิดซ้ำ ฐานะทางครอบครัว ส่วนใหญ่ มีฐานะทางครอบครัว ปานกลางค่อนข้าง ยากจน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สำนักงานวิจัยและพัฒนาาระบบราชทัณฑ์ (2548 : 41) ซึ่งวิจัย เรื่อง สาเหตุแห่งการประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่เรือนจำกลางบาง ขวาง ซึ่งศาลพิพากษา ลงโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้กระทำ ความผิดอยู่ในวัยหนุ่มและ วัยกลางคนมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของ สุวรรณ ใจกลองแคล้ว (2546 : บทคัดย่อ) ซึ่งวิจัย เรื่อง สาเหตุการกระทำ ความผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย ทั้งหมด ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีการกระทำ ความผิดซ้ำ 2 ครั้ง ผู้กระทำ ความผิดซ้ำ ส่วนใหญ่ค่อนข้าง ยากจน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อุษา คงลาย (2538) ซึ่งวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง” พบว่า ปัจจัยด้านระดับ การศึกษามีผลต่อการกระทำ ความผิด และสอดคล้องกับการวิจัยของ อุษา คงลาย (2538) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลาง พบว่า ฐานะทางครอบครัวมีผลต่อการกระทำ ความผิดซ้ำ สภาพแวดล้อมในชุมชนของผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่

2. สภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตนอกเรือนจำ ผลการวิจัย พบว่า

ด้านครอบครัว มีผลต่อการกระทำความคิดซ้ำในระดับปานกลาง ด้านการคบเพื่อน มีผลต่อการกระทำความคิดซ้ำในระดับน้อย ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัยมีผลต่อการกระทำความคิดซ้ำในระดับน้อย และด้านสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน มีผลต่อการกระทำความคิดซ้ำในงานวิจัยระดับปานกลาง ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้ต้องขังมีปัจจัยที่สนับสนุนในการกระทำความคิดซ้ำส่วนใหญ่ด้านครอบครัว ความอบอุ่นจากครอบครัว ฐานะทางครอบครัวที่ยากจน จึงเป็นสาเหตุในการกระทำความคิด โดยปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมและปัจจัยทางด้านสังคมเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อุษา คงลาย (2538) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการกระทำความคิดของผู้ต้องขัง ได้แก่ ด้านครอบครัว และสอดคล้องกับการวิจัยของ ทศนีย์ อมาตยกุล (2548) ได้ศึกษา “สาเหตุและความสัมพันธ์ของการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ผ่านการฝึกอาชีพ พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการกระทำความคิดของผู้ต้องขัง ได้แก่ ด้านครอบครัว ฐานะทางครอบครัว

3. การกระทำความคิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่ ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่กระทำความคิดซ้ำแตกต่างกัน

มีผลต่อการกระทำความคิด โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการประกอบอาชีพ การมีรายได้ ซึ่งพบว่าผู้ที่จบการศึกษา ระดับต่ำจะเป็นผู้กระทำความคิดซ้ำมากและจำนวนครั้งในการกระทำความคิดซ้ำเป็นแรงสนับสนุนที่จะเกิดการกระทำความคิดซ้ำอีก ซึ่งสาเหตุหลายประการ เช่น การประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษ สังคมไม่ยอมรับ ไม่มีงานทำ ไม่มีเงิน ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อุษา คงลาย (2538) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการกระทำความคิดของผู้ต้องขัง อันแรก ได้แก่ การระดับการศึกษา และสอดคล้องกับการวิจัยของ สุวรรณ ใจกลองแคล้ว (2546 : บทคัดย่อ) ซึ่งวิจัย เรื่อง สาเหตุการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีการกระทำผิดซ้ำ 2 ครั้ง เนื่องจากการกระทำผิดครั้งแรกมีระยะเวลาไม่นาน เมื่อพ้นโทษแล้ว สังคมไม่ก่อนยอมรับ ทำให้ว่างงานจึงต้องกระทำความคิดซ้ำ

4. การแก้ไขการกระทำความคิดซ้ำในระดับของเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

ควรมีการจัด โครงการหรือกิจกรรมอบรม เพื่อพัฒนาความจิตใจของผู้ต้องขัง จัดให้มีการฝึกอาชีพภายในเรือนจำ เช่น ช่างไม้ ช่างตัดผม ช่างเชื่อม เป็นต้น ที่ตรงตามความต้องการของผู้ต้องขัง และสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงหลังพ้นโทษ มีการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงนิสัยและความรู้ และเพื่อไม่ให้ผู้ต้องขังคิดจะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก และมีระบบติดตามดูแลและ

ศึกษาปัญหาของนักโทษแต่ละคนและแก้ไขให้ตรงจุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อายุดม สินธพันธ์ (2545) ได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำว่า การที่จะลดปัญหาอาชญากรรมในทางหนึ่งก็คือ การแก้ไขมิให้ผู้กระทำผิดและถูกนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม พบว่า สังคมภายนอกต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ ในการแก้ไขผู้กระทำความผิดซ้ำ เมื่อพ้นโทษแล้ว สถานบันครอบครัวต้องให้ความอบอุ่น เพื่อไม่ให้ผู้ต้องขังมีการกระทำความผิดซ้ำ และให้ผู้ต้องขังมีอาชีพหลังพ้นโทษ และไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ ทศนีย์ อมาตยกุล (2548) ได้ศึกษา “สาเหตุและความสัมพันธ์ของการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ผ่านการฝึกอาชีพ พบว่า สาเหตุในการกระทำความผิดซ้ำ เนื่องจากปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว สภาพแวดล้อม การคบเพื่อนฝูง ไม่มีอาชีพถูกตราหน้าว่าเคยเป็นคนที่เคยถูกจำคุก และการฝึกอาชีพไม่มีประโยชน์ ไม่ตรงกับตลาดต้องการ รายได้น้อย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง “การกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาสภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตนอกเรือนจำของผู้ต้องขังด้านครอบครัวและด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน มีความผลต่อการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขัง ดังนั้น ควรมีการฝึกอาชีพให้มีความชำนาญ เมื่อพ้นโทษแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ และควรสนับสนุนหรือส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการเตือนไม่ให้ผู้ต้องขังกระทำความผิดซ้ำ โดยครอบครัวควรให้ความรักความอบอุ่น เมื่อพ้นโทษ และสามารถใช้ชีวิตเหมือนคนปกติได้

1.2 จากการศึกษา สถานภาพทางด้านระดับการศึกษา มีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำ ดังนั้น ควรให้ผู้ต้องขังได้เรียนหนังสือในระดับสูงขึ้นในระหว่างอยู่ในเรือนจำหรือพ้นโทษแล้ว เพราะการศึกษาส่งผลการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง

1.3 จากการศึกษา สถานภาพทางด้านจำนวนครั้งในการกระทำความผิดมีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งอาจจะเนื่องผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษแล้ว ไม่สามารถประกอบอาชีพอะไร เพราะสังคมไม่ยอมรับ จึงเป็นสาเหตุให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีกครั้ง ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมมือกันและเล็งเห็นความสำคัญตรงนี้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในช่วงวัยอื่น เช่น วัยผู้ใหญ่ ที่อายุสูงกว่าวัยหนุ่ม-สาว (18 - 25 ปี) เพื่อให้การศึกษาวิจัยสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือทำให้สามารถเข้าใจปัญหาได้อย่างลุ่มลึกขึ้น

2.2 การวิจัยเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในคดีอื่น ๆ เช่น คดีเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย การข่มขืนกระทำชำเรา ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เพื่อให้เห็นมิติที่หลากหลายของปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง

2.3 การวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ เพื่อประเมินผลโครงการ/แผนงานดังกล่าวว่ามีประสิทธิภาพประสิทธิผลสามารถแก้ไขปัญหการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังได้หรือไม่ อย่างไร มีข้อจำกัดอะไรบ้าง อันเป็นการศึกษาที่จะสร้างให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานในการฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY